עופות בסביבה הימית והחופית

רשות הטבע והגנים

עופות המים שלאורך חופי הים הסתגלו לתנאים בסביבה הימית או החופית: הם מקננים על שפת הים או משחרים למזון בקו החוף ובים הפתוח; לחלקם מקור מותאם לנבירה בחול הרטוב ואילו מקורם של אחרים מותאם לדיג ולאחיזה בדגים; ישנם שמצטיינים בריצה ואחרים מיטיבים לצלול בחיפוש אחר טרף.
בישראל נצפה עושר רב מאוד של בעלי כנף בזכות מיקומה במפגש היבשות אירופה, אסיה ואפריקה, והיא ממוקמת בצירי נדידה מרכזיים. כל העופות הימיים נמנים עם ערכי הטבע המוגנים על פי חוק, ונכללים בהסכם ההגנה על עופות מים נודדים שעליו חתומה ישראל.
גרימת נזק לעופות המים או הפרעה להם אסורה.

חוֹפְמִי אֲלֶכְסַנְדְּרִי
Charadrius alexandrines

עוף גדה קטן. ניזון מחסרי חוליות ששוכנים בין גרגרי החול או על גביו, כמו גם במי אפסיים בשפת הים או בגדת מקווי מים. דוגר קרקע.
בישראל חופמי זה חולף וחורף שכיח. אוכלוסייתו הדוגרת בארץ בחופי הים התיכון נכחדה, ונותרה אוכלוסייה קטנה מאוד רק בבריכות המלח השונות ולחופי ים המלח.

הערכת שימור אזורית: בסכנת הכחדה

שַׁלְצֶדֶף
Haematopus ostralegus

חופמאי גדול ומגושם למראה. קל לזהותו על פי נוצותיו השחורות-לבנות. מקורו הכתום ארוך ופחוס משני צידיו, ומשמש אותו לפיצוח צדפות.
חולף לא שכיח בארץ, הנצפה בחופי הים התיכון של ישראל מיולי עד אוקטובר וממרס עד מאי.
קולני יחסית, וקריאתו הייחודית, בעיקר במעוף, קלה לזיהוי.

שַׁחַף עֵיטִי
Larus ichthyaetus

שחף גדול מאוד הניחן במקור גדול וחזק. בלבוש הכלולות ניכר ראשו השחור עם טבעת עין בהירה.
דואה למשך פרקי זמן ארוכים. אוכל-כול וחומס את טרפם של עופות מים המחזיקים את מזונם במקור. חורף במספרים גדולים בעמקים ובחופי הכרמל.

חוֹפְזִי מְנֻמָּר
Pluvialis squatarola

החופזי בינוני בגודלו וניכר בשני מופעי ניצוי: בקיץ נוצותיו לבנות, אפורות ושחורות, ופניו, חזהו וגחונו שחורים; ואילו בחורף נוצותיו בגוון אפור-מנומר והצבע השחור נעלם כליל.
חולף שכיח בסתיו בישראל, ובולט פחות בנדידתו באביב.
בחודשי החורף ניתן לצפות בו רץ על החוף או עומד על הסלעים, שם הוא ניזון מסרטנים, מרכיכות ומתולעים.

חֲרְמֵשׁוֹן גָּדוֹל
Numenius arquata

החופמאי הגדול באזורנו. מוטת כנפיו כמטר. ראשו, צווארו וחלקו העליון מעוטרים בפספוס ובמעוינים.
מקורו הארוך, כ-12 ס"מ אורכו, כפוף מטה כמו חרמש, ומכאן שמו.
הוא נועץ אותו בבוץ בעודו משחר לחסרי חוליות.
חולף וחורף נדיר בישראל, שנצפה בעיקר בחופי הים, אך גם בבריכות דגים ובשדות.

קוֹרְמוֹרָן גָּדוֹל
Phalacrocorax carbo

הגדול בקרב עופות המים כהי הנוצות בארץ. צווארו ארוך ועבה. היעדר בלוטת שומן משפר את יכולות השחייה והצלילה שלו לדיג דגים, אך דורש ממנו לפרוש לייבוש את נוצותיו, שאינן דוחות מים. חולף וחורף בישראל במאגרים, בבריכות הדגים, בכנרת ובחופי הים. בלילות הקורמורנים מתכנסים בצפיפות ללינה בחורשות בסמוך למקווי מים. מאז שנות ה-70 של המאה שעברה התרבתה אוכלוסייתו בארץ מכמה עשרות עד כדי 30,000 פרטים.

פַּרְפוּר עָקֹד
Ceryle rudis

שלדג שצבעיו שחור ולבן.
שמו נובע מהאופן שבו מרפרף-מפרפר בנקודה באוויר מעל המים.
כאשר הוא מבחין בדג הוא צולל מטה, מכה בפני המים או אף צולל פנימה לדוג את טרפו.
חי בקרבת מים מתוקים, מים מלוחים ולאורך שפת הים.
חופר מחילות קינון שאורכן עד שני מטרים על גדות מקווי המים, והנקבות מטילות לרוב ארבע ביצים. כשאר מיני השלדגיים הוא קולני במיוחד.

לְבְנִית קְטַנָּה
Egretta garzetta

אנפה קטנה ולבנה.
בעונת החיזור מתהדר ראשה בזוג נוצות ארוכות.
ניזונה מדגיגים, מראשנים ומחסרי חוליות.
בישראל נצפית כל השנה בשפת הים ובמקווי מים פנים-יבשתיים.
מקננת שכיחה במושבות מעורבות עם מיני אנפות אחרים.

סוּלָה מְצוּיָה
Morus bassanus

עוף ים גדול ולבן. מוטת כנפיו כ-175 ס"מ.
לצעירים מראה חום אחיד.
במעופה, הסולה חותרת בכוח בכנפיה וגולשת קצרות לסירוגין. צדה דגים בלב הים בצלילה לעומק.
מקננת במושבות גדולות וצפופות באיים או בחופים מצוקיים בצפון האוקיינוס האטלנטי.
חולפת וחורפת במספרים קטנים בישראל.

שַׁחַף צְהֹב-רֶגֶל
Larus michahellis

שחף גדול הניזון מטרף מגוון. יציב ומקנן באיים קטנים לאורך חופי הים התיכון של ישראל ובמאגרים הקרובים לחוף. לרוב מקנן על הקרקע במושבות, אך בשנים האחרונות מקנן גם על גגות בניינים בגוש דן.
מין זה סתגלן הן במגוון המזון והן בבחירת מקומות קינון.

שַׁלְדָּג גַּמָּד
Alcedo atthis

שלדג קטן, הניחן בצבעים ססגוניים. נצפה בדרך כלל בעמדת תצפית שממנה צולל וצד דגים וחרקי מים.
בחופי הים צד לעיתים גם בפִּרפור מעל פני המים.
נושא טרף גדול אל שולחן אכילה. חולף וחורף מצוי בישראל, בעמקי הצפון, במרכז הארץ ובחופי מישור החוף.
החל מסוף חודש יולי נשמעת קריאתו האופיינית, המבשרת את נדידת הסתיו.

יַסְעוּר יָם–תִּיכוֹנִי
Puffinus yelkouan

יסעור בינוני בגודלו. ניזון בעיקר מדגים. מתקרב אל החוף, אך לא עולה ליבשה. תעופתו גלית וכוללת חתירה נמוכה מעל פני המים. המין אנדמי לאגן הים התיכון, ודוגר באיים ובמצוקים חופיים במזרח ובמרכז אגן הים התיכון והים השחור.
יסעור זה מזדמן בישראל לאורך חופי הים התיכון בעיקר בסתיו או בעת סופות חורף.

הערכת שימור עולמית: עתידו בסכנה

שַׁחַפִּית גַּמְדִית
Sternula albifrons

שחפית קטנה מאוד, בעלת נוצות אפורות, שחורות ולבנות ומצח לבן. כיפת ראשה כהה בקיץ ומבהירה בחורף.
מעופה קליל. ניזונה מדגים קטנים ומחסרי חוליות שאותם היא שולה בצלילה למים. כמעט כל האוכלוסייה המקננת בארץ מתרכזת בקיץ בבריכות המלח בעתלית ולאחר מכן נודדת לדרומה של יבשת אפריקה.

הערכת שימור אזורית: בסכנת הכחדה

אָרְנַרְיָה
Arenaria interpres

מין מסדרת החופמאים. מקורה הקצר והעבה מותאם לפעולת שיחור המזון שלה: הפיכת אבנים וצדפים וליקוט בעלי החיים תחתם. חיה בלהקות.
לקראת האביב עוטה לבוש כלולות אדמדם.
בישראל היא חולפת שכיחה באביב ובסתיו, וחורפת בחופים סלעיים.

חַמְסָן רָחָב–אֶבְרָה
Stercorarius pomarinus

חמסן גדול שמעופו כבד. כשמו כן הוא: נטפל לשחפים, לשחפיות ולעופות ים אחרים ואוכל את המזון שהם מקיאים בעת מנוסתם.
ניזון גם מדגים שדג.
מקנן בצפון רוסיה, גרינלנד וצפון אמריקה, ובשאר השנה משוטט ברחבי האוקיינוסים.
מזדמן לחופי ישראל וניתן לצפות בו מהחוף בחודשי הנדידה ובחורף.

לדיווח על מפגעים: *3639

רשימת המינים בכרזה זו היא רשימה חלקית בלבד של המינים הנצפים בשטחה הימי של ישראל ובחופיה

כתיבה: עדי ויינברגר ייעוץ מדעי: אוהד הצופה איורים: טוביה קורץ